

Den norske
Rhododendronforening

Lapprosen

Medlemsblad Nr. 1/2004

7. Årgang

Godt nyttår - alle sammen!

Det skjer saker og ting! Også i vår passe store andedam!

En gledelig nyhet fra Rhododendron Øst: Den 25.11.2003 ble et interimstyre konstituert. Det skal gjelde for år 2004 og fram til årsmøtet våren 2005. Kontaktperson blir Turid H. Bergerøy Medarbeidere blir Arnfinn Nypan, Fredrikstad og Sveinung Skjold, Ås. En foreløpig plan er å samle 10-15 ressurspersoner til en samling på høyskolen på Ås. Det legges blant annet opp til et fellesarrangement i Østfold, evt. Akershus i blomstringstiden mai/juni. Til dette møtet vil alle de ca. 58 medlemmene i regionen bli inviterte. – Hva annet er å si enn : Kjempebra!

I Sør skjer det alltid noe. På årsmøtet ble Audun Arne valgt inn i lokalstyret. Frode Harnes er fortsatt varamedlem i hovedstyret, men jeg er blitt informert om at Audun allerede sitter med styringen lokalt! Skjer det så noe i Vest? Vi forsøker å drive 'butikken' etter beste evne. Samarbeidet! Det å få hele Rhodonorge til å fungere godt sammen med høy trivselsfaktor, er et av hovedpoengene for det sittende styret. -Vedtektene! Vi holder på med å gjennomgå disse på nytt. Tilpasse dem best mulig til lokalavdelingene. Gjøre dem så rasjonelle og funksjonelle som mulig!

Primo februar vil det første styremøtet bli avholdt med **representanter fra alle avdelingene** til stede. I første omgang vil vi prøve å arrangere to slike hovedmøter i året. Økonomien betyr litt i denne sammenheng.

Resultatet er jeg ikke det minste i tvil om: Øket trivsel og en bedre fungerende forening! Ellers? - Internettsiden med Vidar Winsnes i spissen, er jo en veldig bra kombinasjon. Her skjer det ting! - Lapprosen vår er vel heller ikke så dum!? Her har vi fått store og mange muligheter takket være en entusiastisk innsats fra redaksjonen med Anne T.-K. i spissen. La oss benytte mulighetene! På disse feltene er det mye upløyd mark.

Hva med biblioteket vårt? Bøkene kan sendes i post til ditt lokale bibliotek som tar seg av hele bestillingen, kostnadsfritt! Biblioteket vårt bør dere benytte meget mer. Akkurat nå er det en tendens til at rhodoene våre henger litt med bladene sine. Men bare midlertidig. Bare noen få plussgrader, og planten er på hugget. I hvert fall de tidligblomstrende. Dauricum Hokkaido kan finne på blomstersetting allerede i slutten på februar! Ut i mars er det bare å følge med i timen.

Ellers går det an å lese litt. Lære litt. Har du rhodoer som ikke trives? Spør og grav litt! Og ikke minst. Hvordan har planten det i sitt naturlige oppvekstområde. Det tok 20 år før jeg forstod hvor vesentlig akkurat det poenget er!

I dette nummeret av Lapprosen har "de store" fått spesielt god plass. Håper det faller i smak. Og så er dere mer enn velkomne til å være med på fellesbestillingen hos Glendoick – dette blir spennende!

Torbj.

Fotos:

Forsiden: *Rh. macabeaenum*. Foto: Torstein Borg

Baksiden: Fuglerede. Foto: Torstein Borg

Hilsen til Lapprosen fra Rhododendron Øst

Ved Turid Bergerøy

Som varamedlem til hovedstyret i Den norske rhododendronforening har jeg påtatt meg å prøve å medvirke til etableringen av en lokalavdeling i den østre del av landet (DNR avd. Øst.)

Vi har nå etablert et interimstyre som ønsker å fungere fram til årsmøtet våren 2005. Interimstyret består av Arnfinn Nypan, Fredrikstad, Sveinung Skjold, Ås og Turid H. Bergerøy, Rygge, med sistnevnte som kontaktperson.

For å skape et nært kontaktnett/en referansegruppe, inviterer vi 10-15 personer (medlemmer og ikke-medlemmer) til en fagkveld på Ås, hvor vi også samtaler om en ønsket strategi for arbeidet.

Interimstyret har ellers satt seg som et foreløpig mål å arrangere en fagsamling/befaring i Østfold/Akerhusstrøket primo juni 2004 (i blomstringstiden). Vi erfarer at ca. 60 av hovedforeningens medlemmer (ca. 20%) vil søgne til avdeling Øst.

Interimstyret ser etter hvert fram til kontakt med medlemmene. Vi får en spesiell oppgave med å framskaffe opplysninger om rhododendronsorter/arter som egner seg i den østlige delen av landet.

Min adresse er Turid H. Bergerøy, Voldskogen 7, 1580 Rygge.

Tlf. privat 69260845.

Nye medlemmer

Styret ønsker følgende nye medlemmer velkommen i foreningen:

Gudrun Arne	Eikeveien 3	4824 Bjorbekk
Håkon Halvorsen		4560 Vanse
Einar Hope	Storevarden 31	5114 Tertnes
Hjørdis Juvik	Natlandsveien 48	5093 Bergen
Gulborg K. Kindseth	Råkilvn. 63	1710 Sarpsborg
Stein Mohn	Kleiva 28	5152 Bønes
Anne Cathrine Norman	Nasleholtet 15	1560 Larkollen
Tina Norman	Nasleholtet 15	1560 Larkollen
Randilise Rosenlund	Høgatun 1	5260 Indre Arna

Innhold

Leder Godt nytt år!	2
Hilsen fra Rhododendron Øst	3
Nye medlemmer	3
Storblada Rhododendron i Norge	5
Storblada Rhododendron i Norge - en kommentar	9
Storheter i Eidsvåg	10
Kjempene hva med dem?	12
Protokoll Årsmøte i Rhododendron Sør	15
Rh Sør: Innkalling ekstraordinært årsmøte	16
Forslag til Vedtekter for lokalavdelingene	16
Byttebørs	17
Litt om hvor årsmøtet skal holdes (Husk årsmøtet i Kristiansand)	17
KGB og Gøteborg. Del 3 av 3	18
Rhododendron kurs i Bergen	25
Gratis rhododendronleksikon ?	25
Ta vare på plantene	27
Hagevandring på Sotra	27
Frøformidling	28
Hvor får en tak i rhododendronfrø?	29
Spennende tilbud til FELLESBESTILLING fra Glendoick Gds.	30
Falconera & Grandia for Norway. Bestillingsliste	30
Nettsidene våre - www.rh.no	34
Temavandring i Arboretet på Mildes artssamling	35
Min favoritt	36
Åpne hager	38
Styre og redaksjon, adresser	39

Neste nummer av Lapprosen kommer i april 2004.

Stoff til bladet må være redaksjonen i hende innen fredag 26. mars. Det kan sendes til Den norske Rhododendronforening, Postboks 1325, 5811 Bergen, eller pr. e-post til redaksjonen (se siste side).

Bilder kan sendes som papirkopier, slides eller elektronisk.

Storblada Rhododendron i Norge

Ved Ole Jonny Larsen

Jeg sto sommeren 2000 under en enorm *Rhododendron sinogrande* i full blomst i Arduaine Gardens på den skotske vestkysten. Verden blir aldri den samme etter det! Det var en fantastisk opplevelse og en nedtur på samme tid. Den enorme planten med de meterlange blada og de kjempestore kvite blomsterklasene var et syn jeg aldri vil glemme. Tragedien var erkjennelsen av at noe slikt vil jeg aldri kunne oppleve i Norge. Der er ganske enkelt grensa passert.

Dette får meg til å undre på hva det er mulig å dyrke i Norge av de storblada artene? Jeg skal prøve å gi en vurdering utfra egne kortvarige erfaringer og andres forsøk langs Vestlandskysten. Jeg har eller har hatt alle artene jeg nevner i egen hage. Med storblada rhododendron mener jeg de fleste artene i underseksjonene Falconera og Grandia og noen arter i underseksjon Fortunea. I utgangspunktet er de aller fleste artene grensekasus som under normale forhold ikke regnes som aktuelle i Norge. Men vi er da entusiaster med pågangsmot! Og er ikke klimaet i endring? Og så var det det med mikroklima, da. Å finne "smultronstället", den lune kroken som ligger

Fire Ålesundere i stort selskap. Foto Ole J. Larsen

to klimasoner bedre enn resten av hagen. Mange dyrkere mener at herdigheten på en rhododendronplante stiger alle de fem første åra etter såing. I denne sammenhengen må det tolkes som at plantene enten må overvintres inne eller dekkes de første åra før en lar det ”stå til”.

Jeg skal prøve å dele artene inn i noen høyst uvitenskapelige grupper for å lette oversikten. Når jeg vurderer dyrkingsmulighetene, er det Vestlandskysten fra Rogaland til Sunnmøre jeg har i tankene, fortrinnsvis de ytre kyststrøka.

Jeg ser først og fremst på disse artene som bladplanter. De har stor pryddverdi når de er uskadede av frost og vind og gir et eksotisk inntrykk i hagen. Blomstring kan la vente på seg i opptil 20-25 år, om den i det hele inntreffer. Poda planter *kan* blomstre langt yngre

1) De sikre

Rh. calophytum, *Rh. asterochnoum* og *Rh. sutchuenense* vil klare seg i de aller fleste hager i det aktuelle området. Den første kan ha blad på opptil 40 cm, særlig på unge planter. Legg merke til at bladene blir mindre etter hvert som plantene greiner seg. Et tips om en vil beholde de store blada, er å redusere antall nyskudd slik at forgreininga reduseres. Da vil også plantene raskere bli høye og iøynefallende. Alle disse artene har lange, smale og glatte blad uten indument. *Rh. asterochnoum* er lite kjent og ganske lik *calophytum*.

Resten av plantene jeg omtaler har breie blad med tydelige nerver og ofte indument på undersida.

2) De velprøvde

Rh. rex og underarten ssp. *fictolacteum* har vært planta en del i Norge i flere tiår. De har vært tilgjengelige hos noen planteskoler over ei viss tid, og mange har prøvd dem. De finnes flere steder i god utvikling, og har nådd blomstringsalder.

Stort sett er de greie å dyrke på gode sted, men kan skades i ekstreme vintre.

Blada er størst på unge planter.

Rh. hodgsonii må vel også etter hvert kunne kalles velprøvd. Den er en virkelig storbladet plante, klart større enn *Rh. rex*. Både på Milde og i Svinviks arboretum samt i flere private samlinger står fine eksemplar, og det ser ut til at de klarer seg godt. Kanskje den sikreste investeringa av de ordentlig storbladete?

3) De lovende nykommerne

Noen lovende arter har blitt tilgjengelig gjennom import fra Skottland (Glendoick) de aller siste åra. *Rh. kesangiae*, *Rh. pudorosum* og sist *Rh. sinofalconeri* er alle arter som bør prøves mer. *Rh. kesangiae* er plantet beskjedent i noen samlerehager. Den kan være litt treig i starten, men ser ut til å komme i god vekst etter noen år. En flott plante!

Rh. pudorosum skal være blant de mest hardføre av alle storblada arter, men den

vokser irriterende seint og har lett for å få skadet nyvekst, både av kulde og varme! Jeg har også prøvd en ny introduksjon av arten som Glendoick har produsert fra frø. De ser ut til å oppføre deg bedre, men det er tidlig å si noe sikkert. *Rh. sinofalconeri*, i den hardføre typen som Cox nylig har introdusert, kan kanskje komme til å vise seg som en svært verdifull ny art. Den har klart en vinter på Milde uten skader. Cox' Encyclopedia angir herdighet H2-3, men Kenneth opplyser at det er en rein gjetting utfra funnstedet. Den er muligens sterkere enn antatt. Denne bør prøves av flere!

4) De diskutabile

R. arizelum, *R. basilicum*, *R. preastans* og *R. rotschildii*. Her er noen flotte arter som jeg selv og noen andre samlere har prøvd med vekslende hell. De virker etter min erfaring litt mindre hardføre enn f. eks. *R. hodgsonii*, men alle har klart et par vintre hos meg. Jeg tror alle disse artene har potensiale på gode plantested, kanskje med en liten knapp på *R. rotschildii*?

5) De hasardiøse

I denne tar jeg med noen arter som jeg vet finnes i Norge, men som teoretisk ikke skulle ha store sjansen. *Rh. macabeanum* står i Muséhagen i Bergen og har sågar blomstra sist vår. Jeg kjenner ellers flere, meg selv inkludert, som har prøvd arten

Rh. macabeanum i blomst - fystikkesken sier litt om størrelsen! Foto Ole J. Larsen

med dårlig resultat. Det samme gjelder *Rh. falconeri*. Underarten ssp. *eximium* skal være litt mer hardfør enn den reine arten. Denne finnes i noen få hager. Hos Egil Valderhaug utenfor Ålesund står et fint eksemplar som nærmer seg to meter. Jeg har hørt rykter om at noen skal ha *Rh. sinogrande* i Norge, men har aldri fått det bekrefte.

6) Hybrider

Mye tyder på at kryssninger mellom to storblada arter kan ende opp med et avkom som er mer hardfør enn begge foreldrene. Jeg vet ikke om dette holder vann vitenskapelig, men mange mener å ha gjort denne erfaringen. Uansett kan dette bli flotte bladplanter. Kryssningen *Rh. rex* x *falconeri* ble distribuert mellom samlere for noen år siden. Disse plantene begynner å bli store og de ser meget lovende ut. I Tjorehagen står også flere flotte storbladete hybrider. På frølistene finner en stadig kryssninger mellom for eksempel *Rh. sinogrande* og en eller annen mindre og mer hardfør art. Jeg har flere slike på gang og vil komme tilbake til dem ved en seinere anledning. Alle som sår rhododendron, bør prøve ut flere slike arts kryssninger.

Selv har jeg laga kryssningen *kesangiae* x *sutchuenese* våren 2003. Med litt flaks vil avkommet ligne mest på *kesangiae*, ha suchuenenses vekstkraft og stor hardførhet! Der finnes også gode kryssninger av bredbladete arter og andre hardførere rhododendron, f eks. 'Great Dane' (*Rh. rex* x *yakushmanum*). Kenneth Cox har laget flere slike som enda ikke er i handelen.

7) Andre

Til slutt noen arter som ikke er direkte storblada, men som i god utvikling kan ha ganske store blad og være et staselig syn. I denne gruppa vil jeg nevne *Rh. fulvum*, *fulvodes*, *uvarifolium*, *watsonii*, *hemsleyanum*, *auriculatum*, *glanduliferum* og *balangense*. Flere av disse er godt hardføre og kan bli blikkfang i mange hager.

Mine tips for de beste kjøpa:

Rh. calophytum , *Rh. hodgsonii*, *Rh. kesangiae* og *Rh. rex* ssp. *fictolacteum*

Storblada Rhododendron i Norge

– en kommentar

Ved Pål A. Skagseth

Jeg har lest Ole Jonny Larsens (OJL) artikkel med stor interesse, og jeg er enig i det aller meste.

Som nær nabo til det norske arboret, Milde, startet jeg min rhododendronhobby tidlig i 70-årene med stor entusiasme, små kunnskaper og ingen erfaring på området. En ukritisk import

av 60 forskjellige arter fra Glendoick Garden var starten. Dette gikk bra de 2-3 første årene, men så i slutten av 70-årene kom tre harde, beinkalde vintre på rad, og alt av storblada planter (*Rh. hodgsonii*, *rex*, *fictolacteum*, *maccabeanum* og flere) gikk heden. Jeg forsøkte meg flere ganger på nytt i 80-årene med *Rh. hodgsonii*, *fictolacteum* og *kesangiae*, men med sørgelig resultat. De eneste av storblada rhododendron fra Grandia/Falconera underseksjonene som har overlevd siden 80-årene er *Rh. galactinum* og *Rh. watsonii*. Disse planter har imidlertid greit seg utmerket uten tegn til vinterskader og med utmerket trivsel. *Rh. galactinum* er riktblomstrende med nydelige blomster. *Rh. watsonii* er imidlertid sparsom i sin blomstring, og blomstene er noe uanselige, men det er en fin storblada rhododendron. Disse to arter bør plasseres blant de sikre i OJLs system.

Klimaforskerne krangler om det er en større klimaforandring på gang eller ikke. Sett fra en rhododyrkers ståsted er det ganske opplagt at vi her på Vestlandet har fått et betydelig mildere klima de siste 10-20 årene. Arter som ikke hadde sjanse til å greie seg i 70-80-årene, synes nå å kunne takle vintrene ganske godt. *Rh. rex* ssp. *fictolacteum* og *Rh. kesangiae* går nå fint på beskyttede steder.

Dersom de nåværende klimatiske forhold vedvarer, og det kanskje blir enda mildere vintre, er det fritt frem å prøve seg med *Rh. puderosum*, *aizelum*, *basilicum*, *praestans*, *rotchildii* etc.

God vindbeskyttelse og spesielt beskyttelse mot uttørrende, kald nordavind vil være viktig. Utenom Grandia/Falconera underseksjoner finnes flere "storblada arter" dvs. med blad større enn 20-25 cm., som er godt herdige hos oss. Her kan nevnes: *Rh. pratii* (*taliensia*), *Rh. ungerni* (*pontica*), *Rh. fulvum*, *Rh. fulvodes*, *Rh. uvarifolium* (*fulva*), *Rh. auriculatum* (*auriculata*), *Rh. calophytum*, *Rh. glanduliferum*, *Rh. astrochnoum* og *Rh. decorum* ssp. *diaprepes* (*fortunea*).

Uansett antatt herdighet, så er det alltid en eller flere planter som dør i løpet av vinteren, og det er like spennende hver vår å se hvilke planter som har overlevd og greid vinteren uten skader.

Pål A. Skagseth

Snekkevik v.82

5239 Rådal.

E –mail: anto-sk@online.no

Storheter i Eidsvåg

Ved Torbjørn Gjesteland

På gymnaset i sin tid hadde vi en lektor i fransk som var meget fasinert av store ting. Vi fikk nærmest en daglig repetisjon om Ibsen, Bjørnson, Nansen og lektor Johansen. Disse var de fire store. I rhododendronsammenheng har vi noen flere å velge mellom. Eidsvåg ligger ved sjøen, omtrent 5-6 km. nord for Fisketorget i Bergen. Stedet er godt skjermet mot kalde vinder og må vel karakteriseres som nokså lunt.

Rhododendroninteressen har vært dominerende her i vår hage siden 1973. Opp gjennom årene har jeg vel forsøkt å få i gang de fleste arter med vekslende hell. Mange har dessverre måttet gi opp. Men. Det gjør jo aldri en sann rhodoman! Klimaforandringer og litt flaks iblant, gir nye muligheter. En frøplante eller en med feil navn, kan jo også gi oss en kortvarig trøst innimellom.

De ”vanlige ekte” rhododendronene som jo tilhører sect. Ponticum, er jo alle store. I denne sammenhengen vil jeg ta for meg de som jeg vil beskrive som store, og som har funnet seg vel til rette hos oss. Jeg vil også kort kommentere noen av de store som jeg sliter med eller som bare fikk glede av min kjærlige omsorg en stakkert stund!

Selv om man skulle være republikaner av legning, føler jeg at *Rh. rex* er kongen i min hage. Den er vel rundt 5-6 meter og har flotte mørkegrønne blader med et rustbrunt filthårbelegg på undersiden. Bladene er vel rundt 40 cm. lange og 15 cm. brede. - Når man skal beskrive størrelser er det lett for å overdrive litt, så fiskehistoriene kan vi jo ha litt i bakhodet! – Og så blomstene da! Etter nærmere 30 år bestemte den seg for å vise dem fram. De er hvite med en anelse rosa og en staselig burgunder flekk bak i ganen. Denne åpenbaringen skjedde i år 2000 i slutten av april! Og blomstringen er stadig tiltagende! Et lite hint til dem som ikke har planten i sin hage og som har mindre muligheter til å vente 30 år på en eventuell blomstring. Den gir meget glede uten blomster! Og hva med et lite hagebesøk? I naturen vil du finne planten i Yunnan og Tibet ca.3000-4300 m.o.h. Vi befinner oss jo nå midt i subsect. Falconera.

Her finner vi en ikke fullt så kongelig utgave av nesten samme planten, ssp (subspecies) *Rh. fictolacteum*. Denne ble plantet samtidig med sin mer snobbete Rex. Denne fikk et grantre over seg for 15 år siden og knakk like ved basis. Bare en lite gren var igjen. Hadde det ikke vært for denne ene grenen ville nok planten gått ad undas. Å beskjære denne planten vil jeg være varsom med! Her var det ikke særlig vilje til å sette nye skudd.- Min erfaring er at de virkelig storbladete ikke er spesielt hissige på nydannelser av skudd. - Imidlertid. Takket være det ene skudd ved basis er Fictolacteumen min blitt en relativt stor busk på 3x3 meter. Den begynte blomstringen meget tidligere enn nabo Rex, men er ikke så imponerende å skue. Begge er fullstendig hardføre her. Ingen problemer!

Rh. galactinum hører også hjemme blant falconeraene. Navnet henspiller på melk-helmelk, og er nok en perfekt beskrivelse av blomsterfargen. Den er ikke så imponerende som de andre i gruppen, men den har mange fine kvaliteter: Meget hardfør i vår hage, blomstrer meget tidligere enn de andre og er ikke så plasskrevende. Bør plantes mer! Den vokser i skogsområder i Sichuan rundt 2300-3300 m.o.h.

Rh. hodgsonii hører også hjemme i denne imponerende gruppen. Den skal kunne bli

som et lite tre med blader på 30-40 cm x 12 cm. Hos meg har den brukt 25 år på å oppnå den imponerende høyde av rundt 1,20 m. Det mest spennende med planten har vært det metalliske filtlaget på undersiden av bladene. De siste par årene, imidlertid, har det skjedd saker og ting. Den har virkelig begynt å vokse. I år viste den til og med frem sine rødfiolette blomster, så en liten takk til Hodgson som interesserte seg for denne planten allerede i Nepal på 1850-tallet.

Når du holder på med Falconera, er det klart du prøver deg med *Rh. falconeri* og ikke minst ssp. *eximium*. For meg i min hage har det bare vært rene sorgen. Men! Jeg gir aldri opp! Og med den klimautviklingen vi har, kan det alltid være en mulighet.

Subsect. Fortunea kan vi ikke utelukke når vi omtaler de større rhodoer! Her kan vi ikke komme utenom *Rh. calophytum*. En flott plante som blir rundt 8 m. Høy og meget vid. Vi kjenner den lett igjen med sine lysegrønne lange blader på 30 x 8 cm som er nærmest glatte på undersiden. Også blomstringen da! Opp mot 30 hvit-rosa klokkeformete blomster med en mørk ganeflekk. Det synes som om den skulle ha fått seg en humle i halsen. Planten vekker stor oppmerksomhet med sin imponerende blomsterprakt allerede i slutten på mars. Synd med den tidlige frostnatt. De som tar lett til tårene bør tenke seg to ganger om før de satser på denne planten. Planten er hardfør her og hører hjemme i en rhododendronhage som har plass nok.- hjemstedet til *Rh. calophytum* er skogsområdene i Sichuan og Yunnan 1800-4000 m.o.h. *Rh. sutchuenense* har mange felles trekk med *calophytum*. Klarer seg utmerket, men er ikke så imponerende.

I Fortuneasammenheng har vi mange strålende, hardføre og til og med duftende planter som hører hjemme i rhodosamlingen: *Rh. oreodoxa*, *fargesii*, *vernicosum*, *orbiculare* og *decorum*. Disse er alle mindre, sett med mine øyne.

Derimot kan vi ikke komme utenom *Rh. fortunei*! Den er meget hardfør, dufter og blir mer enn høy og bred nok. Den er lett å kjenne igjen på sine rosa-fiolette bladstilker og fiolette skudd. I naturen vokser den i skogsområder i Kina 1100-2100 m.o.h. Navnet har planten etter en skotsk gartner som oppdaget den i 1855. Også et must i hagen som har plass nok.

I denne gruppen finner vi en interessant plante, *Rh. hemsleyanum*, med relativt store runde blad, hjerteformet basis og bølgete kanter. Denne har jeg slitt med i 25 år. Først nå ser det ut for at ting er på gang. – Klimaet??

Jeg vil slutte med Grandia. Det høres i ethvert fall stort nok ut! Imidlertid er de nå ikke så grandiose. Men de er spennende nok.: *Rh. watsonii* har jeg hatt i samlingen min ”alltid”. Den har klart seg gjennom alle harde vintre uten spesielle skader. Den blir bare 3-4 m og blomstringen som kommer i april er ikke akkurat imponerende. Den tidlige blomstring er jo alltid trivelig. Planten kommer fra Sichuan, 2600-3400 m o.h. En annen litt småvokst plante fra denne gruppen er *Rh. pudorosum*. Den virker hardfør så her har jeg kanskje noe å se frem til? *Rh. kesangiae* hører også til i Grandia. Den har flotte småruglete mørkgrønne blad. Jeg har liksom troen på denne!

Rh. macabeanum og *Rh. praestans* har jeg slitt fælt med! Macabeanum har jeg gitt opp – tror eg!? Det finnes flere storheter, men dette var en litt kjapp runde i hagen dette året!

Kjempene og hva med dem?

Ved Torstein Borg

Da spørsmålet kom om min erfaring med storbladete Rhododendron og om jeg ville skrive om disse, falt tankene først på underseksjonene Falconera og Grandia som har kraftige blader med indument og ofte en vekst som en kjempe. Det fins flere og de jeg har kan jeg si litt om i rekkefølge.

Fortunea.

Men for å ta det fra begynnelsen, kom de første storbladete plantene i hagen her for over 30 år siden, nemlig to eksemplarer av *Rh. sutchunense* fra underseksjon Fortunea. Disse plantene er ikke så ulik *Rh. calophytum* fra samme underseksjon, men *sutchunense* har indument på midtnerven på undersiden av bladene noe *calophytum* ikke har. *Rh. sutchunense* blomstrer først av de to gjerne allerede i midten av mars. Dette er så tidlig at faren er stor for at blomsten blir ødelagt av nattefrost. Av den grunn ser det ut til at planten garderer seg, for den blomstrer bare med halvparten av blomstene og uken etter kommer resten. På den måten klarer *Rh. sutchunense* hvert år å sette spiredyktig frø. Disse frøene har vist seg å være sikre da ingen andre Rhododendron blomstrer så tidlig. Her er det naturen selv som ordner med kontrollert bestøving (cp).

De to *Rh. sutchunense* søsknene viser litt forskjellig karakter, men dette skyldes vokseplassen. Den ene vokser på en tørr plass med for høy ph. og med lite humusholdig jord, derfor er denne planten klorotisk med gule blad og liten årsvekst. Den andre derimot er plantet ut på et område hvor sauene beiter. Når sauene har siesta legger de seg gjerne under planten, noe som fører til at den får gjødsel, og dette viser igjen på planten med god vekst og flott bladfarge.

Rh. sutchunense har en opprett vekstform med bladene samlet i en krone på toppen. Planten er så høy at sauene ikke når bladene lenger.

Rh. praevernum er òg en plante som har greid seg her like lenge som *Rh. sutchunense* men den har ennå ikke blomstret.

Rh. calophytum kom til hagen noe senere og har en annen vekstform enn *Rh. sutchunense*. Alle disse tre artene klarer seg godt uten vinterskade.

Falconera

I denne underseksjonen er det mange spennende planter som flere burde prøve dersom en har god plass i hagen.

Rh. basilicum kom her som en liten frøplante sammen de øvrige plantene jeg har i denne underseksjonen. Planten er ung ennå og har ikke blomstret. Den er nå 1m høy. *Rh. falconerii* er en fantastisk flott bladplante med sine store mørkegrønne blad med lyst brunt indument på undersiden. Veksten er kraftig og opprettvoksende og den vil bli plasskrevende.

I 2003 blomstret denne for første gang med en enkel blomst og da er på en måte et mål nådd.

Disse kjempene kan jo bli svært gamle før de blomstrer, noen ganger så gamle at vi ikke noen gang får se dem i blomst. Derfor er det gledelig når den første blomst viser seg. Det hører med til historien at frøet til min *Rh. falconerii* skal være høstet i Australia.

Rh. hodgsonii er en art som klarer seg godt i hagen her. I dag er det bare to yngre eksemplarer igjen, den eldste fra 86 gikk ut. Ikke av klimatiske årsaker men rett og slett fordi den ble plantet for tørt, men den rakk å vise seg med sin røde blomst først. *Rh. rex* sin underart *fictolacteam* er kanskje den vanligste planten i denne underseksjonen.

Vanlig fordi planten har god hardførhet H 4-5.

Grandia

Rh. macabeanum er den største planten i denne underseksjonen i min hage. Opprinnelig hadde jeg fått tak 4 planter av denne arten hvorav 2 skulle få hvit blomst og 2 gul blomst. Men tre av plantene døde tidlig av rothalsrøte. Til slutt visste jeg ikke lenger om planten jeg hadde igjen skulle få hvit eller gul blomst. Spenningen var stor, da den i vår stod med blomsterknopp for første gang, og gleden ble ikke mindre da den blomstret med tre store gule blomster.

Nå står den med blomsterknopper igjen til neste vår.

Rh. montroseanum har jeg som små frøplanter men det er andre vinteren de står ute og de ser ut til å klare seg bra. Dette er òg en kjempe med store mørke blad hvor bladnervene viser på oversiden som innsunkne groper.

Glischra

I denne underseksjonen er det *Rh. crinigerum* som utmerker seg med større blader enn vanlig.

Planten startet livet sitt her fra frø funnet på frølisten til Den danske Rhododendronforeningen

for mange år tilbake. Ett av frøene av dette frønummeret spirte og ble etter hvert en kraftig og vital plante. Vinteren for noen år siden hadde vi en lengre periode med barfrost og vind. Dette ble for tøft for *Rh. crinigerum*, bladene frøs og ble brune. Selv om planten overlevde, hadde den vansker med å komme i vekst igjen uten friske blader, nå ser den heller trasig ut og blir vel neppe det den en gang var. Så da skulle vel konklusjonen være klar. Men nei så enkelt er det ikke, for en stiklingsplante laget av den samme planten klarte seg svært godt, selv om den stod i potte. Potten var gjenomfrossen men planten var ellers beskyttet mot vind og derfor klarte den lille planten seg bedre.

Fulva

Rh. uvarifolium er den siste arten med store blad i samlingen min. Det er òg en ung plante som ennå ikke har blomstret, men den klarer seg utmerket og er hardfør.

Protokoll. Årsmøte i Rhododendron Sør, 22/10 2003.

Leder Frode Harnes ønsket velkommen til årsmøtet på Arendal bibliotek. Han foresto årsmøteformalia: Knut Gjermundsen ble valgt til årsmøtets møteleder. Audun Arne ble valgt til referent. Inga Olsen og Vidar Olsen ble valgt til å undertegne protokollen.

1) Årsmelding

Styrets årsmelding ble gjennomgått av Frode Harnes

Vedtak: Årsmeldingen enstemmig godkjent.

2) Regnskap

Kasserer Mona Klemmetsen gjennomgikk regnskapet for 2003, og det var ingen merknader **Vedtak:** Enstemmig godkjent

3) Valg

Valgkomiteens leder Lisa Bech la frem valgkomiteens forslag til styre:

Nye medlemmer: Audun Arne, styreleder
 Vidar Olsen, kasserer
 Lis Herlofsen, styremedlem
 Gudrun Arne, styremedlem

Disse ble valgt ved akklamasjon.

Medlemmer som sitter fra før: Ovin Udø, styremedlem
 Pernille Alvestad, sekretær

Revisor: Knut Gjermundsen ble gjenvalgt.

Valgkomite: Lisa Bech og Mona Klemmetsen.

4) Innkomne saker. Det var ingen innkomne saker.

5) Planer for 2004 ble fremlagt og drøftet under ledelse av Frode Harnes.

En viktig oppgave blir arrangement av årsmøtet i Den norske Rhododendronforening i Kristiansand 29. og 30. mai 2004.

Det nye styret avventer også hovedorganisasjonens forslag til nye vedtekter for regionavdelingene, og vil vurdere tilpasning umiddelbart.

18 medlemmer deltok på årsmøtet.

Audun Arne, referent.

Undertegnet:

Inga Olsen

Vidar Olsen

Etter den formelle delen av årsmøtet takket Frode Harnes avgående styremedlemmer Åse Voreland og Mona Klemmetsen for godt samarbeid, og Mona Klemmetsen takket Frode Harnes for lang og iherdig tjeneste som styreleder i Rhododendron Sør. Alle ble overrakt velfortjente artsprodukter fra Inga Olsen Rhododendronsalg.

Ovin Udø viste lysbilder fra en biologisk ekspedisjon i Uralfjellene sommeren 2003. Med referanse til sak 5 bidro Åse Voreland fra arrangementskomiteen med planer og interessant info vedr. det forestående årsmøtet i Kristiansand 29. og 30. mai 2003.

Kristiansand har fått Handelsstandens pris for årets fineste blomsterby i Norge. Kristiansand kommune har også fått Hageselskapets kulturpris for 2003. Parkvesenet vil bidra med en guidet (blomster-) byvandring, evt. også besøk i Ravnedalen og Agder Naturmuseum og Botaniske hage.

Medlemmer av Rhododendron Sør i Kristiansand har fått hederlig omtale for samarbeidet med Parkvesenet om dugnadsarbeid på Myren gård. Tanken er å utnytte unik natur og utforme en eksisterende park til en ny turistattraksjon. Parksjefen har lovet at Myren gård kan brukes til arrangement i forbindelse med årsmøtet. Styret ser fram til samarbeid med komiteen i videre planlegging.

Det ble servert kaffe og kaker, og til slutt var det spennende utlodning. Gevinstene var arter plukket ut hos Inga Olsen.

Disse kjempene blant Rhododendron viser etter få år godt igjen i landskapet og gjør alltid inntrykk blant uinnvidde. Uekte barn og kryssinger dukker òg opp, og en blir gjerne litt mindre kritisk til ukurante kjemper nettopp fordi de er kjemper. Ikke slik å forstå at det skulle være feil med mine arts-kjemper men her finnes to kryssinger også. Den første har kjente foreldre, *calophytum* krysset med *rothschildii*, hvor så avkommet er mest lik den siste av foreldrene med indument. Denne planten er kraftigvoksende med årsvekst på hele 30 cm.

Det er uklart hvem foreldrene er til den siste planten, men det var Olav Tjore som hadde den. Han likte denne planten svært godt, så godt at han satte navn på den selv. Han kalte den for 'Sonja', men ikke etter dronningen, det skulle være en fra nærmiljøet med samme navn.

I alle fall er dette en svært flott plante med store mørkegrønne blad og med lyst brunt indument. Hvordan det er eller ikke så er det et hyggelig minne om Olav Tjore.

Tilgangen på nye og gode planter skyldes først og fremst Rhododendronvenner fjernt og nært.

Hadde det ikke vært for dere hadde utvalget av planter hos meg vært lang mindre.

FOTOKONKURRANSE

Vi har tenkt å invitere dere til en ny fotokonkurranse – med rhododendron som tema, selvsagt! Nærmere informasjon, regler osv kommer i neste nummer, men det er kanskje lurt å finne frem fotoutstyret? Og det kan jo godt sendes inn bilder fra hele året i rhododendronhagen....

Rhododendron Sør. Innkalling til ekstraordinært årsmøte.

Det innkalles med dette til ekstraordinært årsmøte i Rhododendron Sør 28.04.04 kl. 19.00 på Stinta ungdomsskole i Arendal.

Saker:

- 1) Tilpasning av vedtekter ifølge ”forslag til vedtekter for lokallag” fra Den Norske Rhododendronforening.
- 2) Valg av varamedlemmer til styret.
Program for øvrig: Se Årsprogram for Rhododendron Sør.
Saksdokument, dvs. endelig utarbeidet forslag til vedtekter:
Se www.rhododendron.no, eller henv. Audun Arne, etter medio februar.

For styret i Rhododendron Sør Audun Arne

Leder

Vedtekter for lokallag av den norske Rhododendronforening

§1 Foreningens navn er Den norske Rhododendronforening (DnR) avd.....

§2 Foreningens formål

Foreningens formål er å øke interessen for og kunnskapen om Rhododendron gjennom å samle og holde nær kontakt med medlemmene. Dette skjer blant annet ved

- utgivelse med medlemsblad i samarbeid med hovedforeningen
- møter, kurs, hagebesøk, utstillinger, studietur m.v
- etablering av bok- og billedsamling
- samarbeid med grupper og foreninger med lignende formål.

Som medlemmer kan tas opp: enkeltpersoner, organisasjoner og institusjoner, kommuner, foreninger og firmaer. Medlemskapet er gyldig når kontingenten er betalt og løper til det sies opp skriftlig.

§3 Styret

Foreningen ledes av et styre på 5 medlemmer og 3 varamedlemmer som velges på årsmøtet. Leder velges ved særskilt valg for ett år av gangen. Styrets øvrige medlemmer velges annethvert år for 2 år av gangen. Varamedlemmer velges for ett år av gangen. Styret velger selv nestleder, sekretær og kasserer. Styrets medlemmer kan gjenvelges inntil sammenhengende funksjonstid er blitt 6 år.

Styret er beslutningsdyktig når minst 3 av medlemmene er tilstede. Vedtak treffes ved alminnelig flertall. Ved stemmelikhet har lederen dobbelstemme. Styret skal ved årets avslutning legge frem årsberetning og revidert årsregnskap. Det skrives referat fra styremøtene.

§4 Årsmøtet

Årsmøtet avholdes innen utgangen av april måned. Innkalling skjer direkte til medlemmene med minst 3 ukers varsel. Forslag til saker som ønskes tatt opp må være innkommet til styret senest 1 uke før årsmøtet. Vedtak fattes med alminnelig flertall. Ved stemmelikhet har møteditingenten dobbelstemme. Det føres protokoll fra årsmøtet. Godkjent årsmelding, revidert regnskap og resultat av valgene samt underskrevet protokoll fra årsmøtet skal sendes styret i Den norske Rhododendronforening straks etter årsmøtet.

Dagsorden skal inneholde:

1. Valg av dirigent
2. Årsberetning
3. Regnskap og budsjett
4. Innkommne forslag
5. Valg av leder, styremedlemmer og varamedlemmer
6. Valg av 2 revisorer
7. Valg av valgkomité på 3 personer som senest 6 uker før årsmøtet skal tilstille styret forslag til valg av tillitsmenn
8. Fastsettelse av tid og sted for neste årsmøte.

Ekstraordinært årsmøte

Ekstraordinært årsmøte holdes når styret eller minst 20% av medlemmene krever det.

Møteinnkalling skjer med minst 4 ukers varsel, samtidig som saksliste gjøres kjent.

Endringer av vedtektene krever 2/3 flertall blant de fremmøtte på årsmøte.

§5 Oppløsning

Ved eventuell oppløsning, som må vedtaes med _ flertall på årsmøtet, overføres eventuelle eiendeler (midler) til Den norske Rhododendronforening.

Protokoll fra dette møtet underskrives av minst to av de fremmøtte.

Vedtatt:

Husk årsmøte i Kristiansand i pinsen 2004!

Årsmøtet i år blir på Myren gård ved Kristiansand i pinsen, siste helgen i mai. Styret jobber med å få til en fellestur fra Bergen, ev. med stopp i Arboretet i Sandnes. Har noen forslag til andre stopp, har lyst til å være med i 'reisekomiteen' eller bare gi tilbakemelding om det er interesse for dette, vennligst send en e-post til Torbjørn Lem Gjesteland eller andre i styret. Adresser: se siste side i bladet. Ellers så gleder vi oss til årsmøte på det 'blide Sørland'. Se ellers www.blomstrende-sorland.no for mer informasjon om området. Dette er nydelige sider å kikke innom!

BYTTEBØRS FOR PLANTER

Jeg ønsker meg en *Rh. decorum* og en *Rh. wardii* L & S.

Jeg har i bytte frøplanter av amerikansk og dansk herkomst.

Jeg har også frøplanter C.P. fra min egen hage.

Er noen interessert, så kontakt meg:

Roger H. Karlsen, Ekelundv. 3, 1545 Hvitsten

KGB och Gøteborg. Del 3 av 3.

Ved Bjørn Aldén

R. primuliflorum var en ständig följeslagare på de höga höjderna. Den når 4.600 m och växer i synnerhet runt och i kalkklippor. Höghöjdsformerna är inte högre än 20 cm. Blomfärgen är vanligen vit men även ljusrosa former sågs under vårresan. De tre KGB-numren 136, 295 och 447 har förmodligen vita blommor. Höghöjdskollekten KGB 447 härstammar från mycket låga plantor. Det är svårt att tro att selekterat material av *R. primuliflorum* inte klarar ordentligt kalla vintrar även i Sverige. Ett är nämligen säkert, i naturen finns många individ som utan snöskydd uthärdar hård vind och temperaturer under minus 20. Däremot är arten säkert inte glad åt sydsvenska vårvintrar och bör som de flesta andra alpina arter ges skydd mot vårsolen. Den kan odlas i sedvanlig *Rhododendron*-jord, men utvecklas bäst i kalkrikt substrat (som dess speciella ekologi fö skvallrar om), enligt erfarenheter bl a från Edinburgh.

R. proteoides, i undersektionen *Taliensia*, hör till de mest eftertraktade arterna i världen, åtminstone bland specialisterna. Att vi som första västerländska botanistgrupp sedan Joseph Rock 1949 skulle hitta den var naturligtvis glädjande. Den påträffades i samma dalgång som *R. saluenense* ssp. *saluenense* i SÖ delen av Bei Ma Shan. Dalgången besöktes av mig under vårexkursionen, men på grund av tidsbrist nådde jag aldrig upp till de högre höjderna där den växer. Den då noterade förekomsten av *R. roxieanum* gjorde dock att jag var angelägen om att komma tillbaka under hösten. Det lönade sig i sanning! KGB 700 är kanske det mest intressanta numret, då det samlats på 20-40 cm höga plantor vid 4.200 m. Där är den någorlunda isolerad från andra *Rhododendron*. I området finns annars ett stort antal naturhybrider, i vilka främst *R. roxieanum* var. *roxieanum* är inblandad. KGB 695 är samlad på mer högvuxna (70–80 cm) *R. proteoides*-plantor, där sannolikheten för uppkomsten av en del hybridfröplantor är större (notera gärna att jag använder ordet "sannolikheten", vilket innebär att hybrider kan dyka upp — inte måste). Hortikulturellt sett är sådana förstås högintressanta!

R. proteoides är, åtminstone på den aktuella lokalen, täckt av snö en stor del av året. I mitten av juni låg snön fortfarande djup. Vid besöket i oktober fanns fortfarande en stor snöleja i dalbotten och intill den blommade *R. proteoides*! Blommorna är vita med mängder av röda (eller violetteröda) prickar i svalget. Uppgiften om det långvariga snötäcket bör leda till uppmärksamhet vid frilandsodling i Syd- och Västsverige. Extra skydd kan krävas!

R. racemosum i undersektionen *Scabrifolia* har varit minst sagt problematisk hos oss. Arten är ytterst vanlig i NV Yunnan och på sina ställen helt vegetationsdominerande. Delar av Zhongdian-plateån på 3.300 m täckes av den, ett faktum som till dels hänger ihop med att den är giftig och lämnas ifred av betande djur. I de torrare nordvästra delarna av Diqing-provinsen hittar man den inte över 3.700 m. Här växer den blandad med vintergrön ek och tall i solexponerade, till synes torra, humusfattiga och kalkrika sluttningar. Vi misstänker att jorden håller ett högt pH. Vår enda insamling, KGB 258, är från meterhöga plantor, växande i den miljö som just beskrivits. Altituden var 3.600 m. *R. racemosum* kan faktiskt tänkas vara odlingsbar i Sydsverige. På Zhongdian-plateån, där den som sagt är ymnig, har vintertemperaturer på nedåt 30 minusgrader noterats. Därtill kommer starka vindar.

Kanske ligger knepet i val av substrat och odlingsplats. Östsverige bör prova!

R. roxieanum var. *roxieanum* (samt hybrider)

Vårt material är från samma lokal som *R. proteoides*. KGB 688 är samlad vid 4.000 m på plantor i ett sammanhängande, rent bestånd av denna korsningsbenägna art. Huvudparten av materialet är att hänföra till den smalbladiga sk *oreonastes*-typen. I naturbeståndet nådde plantorna höjder på upp till 2 m. På lägre nivåer ända till 3 m. KGB 684 växte tillsammans med arter som *R. phaeochrysum* och *R. beesianum*. Här kan intressanta *roxieanum*-hybrider dyka upp. Jag noterade ett flertal sådana vid mina två besök i dalgången under 1993. På högre nivåer finns gott om hybrider mellan *roxieanum* och *proteoides*. Många av dessa är identiska med *R. roxieanum* var. *cucullatum*. Jag är inte den ende som misstänker att just denna varietet i själva verket är en naturhybrid. På lägre nivåer, från 3.700 till 3.900 m, står andra uppenbara *roxieanum*-hybrider. En av de allra intressantaste, KGB 686, kan inte skiljas från den *Rhododendron* vi brukar kalla **R. alutaceum**. Både D. Chamberlain och P. & K. Cox, som sett herbariematerial från vår moderplanta, bekräftar oberoende av varandra min bestämning. Ni som odlar KGB 686 får gärna kalla den för *R. alutaceum*, men då den är hybridogen bör ni då också vara uppmärksamma på eventuell variation i fröavkomman. En intressant fråga är vilken den andra föräldraarten kan vara. Där vår moderplanta står finns i nära anslutning inget annat än *R. beesianum*. Därav beteckningen *R. roxieanum* x cf. *beesianum* (cf. = confer = jämför, dvs jämför med *beesianum*). Beträffande just denna hybrid är nog inte sista ordet sagt än. Andra arter som bildade hybrider med *R. roxieanum* i "vår" dalgång var *R. phaeochrysum* (definitivt), dvs. KGB 685, och *R.*

aganniphum (sannolikt), ej samlad.

R. rubiginosum. Har inte visat sig lätt i vårt klimat. Äldre material med okänt ursprung har i alla fall överlevt 80-talsvintrarna i Göteborg. Ja, jag sade överlevt. Det frös ned helt, men har nu återhämtat sig. Är ganska vanlig i gles ofta till synes rätt torr skogsmark mellan 3.300 och knappt 4.000 m. Vårt material, **KGB 174**, kommer från N-sidan av Little Snow Mountain, inte långt från Sichuan. Här växer den i blandskog med *Abies* och björk. Höjden 3.840 m får anses godkänd.

R. rupicola var. chryseum är en av de verkligt vanliga arterna i NV Yunnan. Växer ofta på översilad mark och blir ibland nästan meterhög. Detta gäller i synnerhet **KGB 440** och **KGB 589**. **KGB 203**, från Big Snow Mountain, är från en torrare miljö. Särskilt intressant torde **KGB 291** vara. Det är en exceptionellt småbladig och lågvuxen typ från 4.200 m. Även om jag inte sett blommorna hos detta nummer förmodar jag, utifrån lokalen och den förhållandevis höga höjden, att även den tillhör varieteten *chryseum*. Då det inte går att skilja den gulblommiga varieteten från den rödviolettblåblommiga huvudvarieteten på hösten har f ö en del av *rupicola*-kollektionerna endast angivits som *R. rupicola*. I materialet från t ex områdena kring de båda sjöarna Napa Hai och Tian Chi, dvs. **KGB 26** och **KGB 750**, kan emellertid mycket väl huvudvarieteten uppträda. **KGB 742** från hedmarkerna runt sistnämnda sjö är uppenbart en hybrid mellan *rupicola* och *R. complexum*, som är vanlig just här.

R. saluenense ssp. chameunum är ännu en höghöjdsrododendron, som vanligen växer i eller nära snölegor. Det innebär att den har ett långvarigt vinterskydd i form av snö och att den, kan man anta, är särskilt känslig för uttorkning. Bör således också ges artificiell vårvintertäckning om snön inte räcker till. Under sådana förutsättningar kan den sannolikt ha framgång i större delen av Syd- och Mellansverige. Blomfärg i allmänhet violettrosa. **KGB 206, 293, 351** och **448** är ganska likvärdiga. Alla är samlade runt eller över 4.400 m. Plantorna är låga, upp till 20 cm.

R. saluenense ssp. saluenense. Det var en fullkomlig överraskning att stöta på denna underart av *R. saluenense* på Bei Ma Shan. Närmast kända lokal är sannolikt Kari La, dvs. det sydligaste passet i Bei Ma Shan, ett område som inte kunnat besökas av västerlänningar sedan 20-talet. Hittills undersökt material av ssp. *saluenense* har visat sig ha tre kromosomuppsättningar. Dess förhållandevis få och spridda lokaler samt det avvikande kromosom-

talet tyder starkt på att ssp. *saluenense* är en genom naturhybridisering uppkommen produkt. Flera av de inom undersektion *Saluenensia* namngivna arterna eller underarterna kan förmodas ha uppkommit på samma vis. Vad det "obalanserade" kromosomtalet (om nu **KGB 693** också är triploid) innebär för fröplantornas beteende kommer att bli intressant att skåda.

Underarten *saluenense* är en mer högvuxen typ än ssp. *chameunum* och saknar dennas glänsande blad. Dessutom växer den på något lägre höjder. I den dalgång vi påträffade den växer den i vått grus bland kalkblock nära strömmar tillsammans med olika viden och *Rhododendron*. **KGB 693** samlades på drygt halvmeterhöga plantor runt 4.000 m. Här ligger snön länge, varför vårvintertäckning återigen rekommenderas.

R. sanguineum var. sanguineum. Nästan lika förvånande och glädjande som det var att hitta *R. proteoides* på Bei Ma Shan var det att finna *R. sanguineum* där. Till yttermera visso växte de på samma lokal. Mig veterligen har arten här uppe i norr endast en känd lokal öster om vattendelaren mellan Mekong- och Yangtze-floden. Den är vid Kari La, Bei Ma Shans sydligaste pass. Med stor risk för att bli kallad "stöddig" vill jag påstå följande om **KGB 699** och **KGB 694**: Om *R. sanguineum* kan odlas överhuvudtaget i vårt land så är det med material från dessa två nummer. De torde nämligen representera en av de klimattuffaste lokalerna som existerar. Märk dock: liksom *R. proteoides* är de flesta plantor snötäckta under en betydande del av året! Intill en snölega i mitten av oktober stod de i blom—med vackert röda blommor! Måste bara prövas!

R. selense var. selense. **KGB 691** representerar vår enda kollekt av undersektionen *Selensia*. De många synonymerna samt de för närvarande fyra urskilda underarterna av *R. selense* visar verkligen artens stora variation. Där vi framförallt såg den, nämligen på Bei Ma Shans SÖ-sida kompliceras bilden än mer av hybridisering med *R. wardii*. En del känner säkert till den sk *R. x erythrocalyx*, som är ett av de många namn som givits åt hybriderna. Sistnämnda hybrid är för övrigt en av de fulare *Rhododendron* vi såg på resan. Höjden 3.900 m för vår insamling av *R. selense* är bra för dessa trakter. Vanligast är arten från 3.600 till 3.750 m. Om blomfärgen vet vi dessvärre inget. Allt från vackert djuprosa till blaskigt rosavita färger sågs på försommaren. Tidigare odlat material av *R. selense* i Göteborg har inte visat sig så framgångsrikt. Några exemplar av **Rock 115**, från Londre Pass i S Mai Li, växte visserligen och frodades under drygt 30 år här men blommade sällan. Materialet dog ut efter 80-talsvintrarna, vilket inte är helt förvånande med tanke på ursprunget. **KGB 691** torde vara väsentligt bättre.

R. taliense samt en lustig hybrid. Materialet **KGB 808** är från den s k typlokalen Cang Shan, tidigare kallat Tali-bergen. Intressant är att **R. taliense**, där vi samlat frön, endast blir några få decimeter hög. Vidare växer den fullt solexponerat och bildar utbredda mattor strax nedom toppen. En i mitt tycke intressant typ av denna vackra men svåra art. Återigen — svårt att tro att bättre material provats hos oss. Vi får se vad det kan innebära. Nedom mattorna av *R. taliense* finns på Cang Shans östsidan omfattande, drygt meterhöga (på lägre nivåer ända till 2 m) täta buskage av en märklig *Rhododendron* i *Taliensia*-gruppen. Jag misstänkte redan när jag såg den på lokalen att det kunde vara en hybrid. Chamberlain som sett herbariebelägget menar att det kan vara **R. taliense korsad med R. balfourianum**. Bladundersidans indumentum är spräckligt och ljust gråbrunt. I buskagen runt 4.000 m växer också enstaka *R. lacteum*. Flera av dem som sedan 1981 besökt Cang Shan har noterat den rikliga förekomsten av naturhybrider, där till och med *R. lacteum* är inblandad. **KGB 807** kommer därför att bli intressant att följa.

R. traillianum var. dicyotum. Förvånansvärt sällsynt i kultur även utanför Sverige. Intresse för denna insamling, **KGB 485**, har redan märkts från utländska odlare. *R. traillianum* förväxlas lätt och ofta med *R. phaeochrysum*. Karaktären att *R. traillianum* har ett puderartat bladindumentum, som är lätt att stryka av med fingret kan vara "lurig". Det krävs ibland lupp för att avgöra saken. Vissa *phaeochrysum*-typer har nämligen också "lättavstruket" indumentum. Vår insamling för emellertid inte tankarna till *R. phaeochrysum*, utan snarare *beesianum* vad gäller bladform. Den tunna hårbeklädnaden på bladundersidorna är dock härligt kanelbrun. Fröna samlades på en 2,5 m hög buske som växte i en glänta i en annars ganska tät skog av *Abies forrestii*, *Picea likiangensis* och *Rhododendron beesianum*. Trots att *R. traillianum* har uppgivits som ganska vanlig i de aktuella trakterna fann vi den bara en gång. Varieteten *dictyotum* är koncentrerad till just NV Yunnan.

R. trichostomum och *R. primuliflorum* i *Pogonanthum*-sektionen är två arter med helt olika ekologi. Förstnämnda växer på för NV Yunnan mediokra höjder i ungefär samma miljöer som *R. racemosum*, men något mindre exponerat. Vi såg den aldrig högre upp än 3.500 m. Buskarna blir drygt meterhöga. Den enda insamlingen, **KGB 153**, är från de torrare gränstrakterna mot Sichuan. Eventuellt är altituden, 3.300 m, inte tillräcklig för att den skall klara sig hos oss. Men med sina rent rosa blommor i tät toppställd samling är den av de vackraste av de småvuxna arterna och är bara därför värd ett försök. Vi provar den naturligtvis i Göteborg!

R. uvariifolium. Undersektionen *Fulva*, med sina två arter, har inte visat sig vidare framgångsrik i Sverige. *R. fulvum* får man nog anse otänkbar för svenskt vidkommande. *R. uvariifolium* kan däremot tänkas odlingsbar i våra mest klimatgynnade delar av Sydsverige. Den växer i torrare områden än *R. fulvum*. T. T. Yü's insamling 14.952, som provats i Göteborg utan stor framgång kommer från Haba Shan, Ö om Zhongdian-platån. Höjden för hans loka-
l var modesta 3.200 m. Numren **KGB 400** och **KGB 558** är tagna på material från artens översta höjdgräns, dvs. c 3.700 m, i Diqing-prefekturernas NV hörn. Framtiden får utvisa om detta räcker! I naturen är *R. uvariifolium* vanligen ett litet träd, som i skuggiga lägen kan nå en höjd av 7 m. Blommar tidigare än andra storbladiga arter på samma nivå.

R. vernicosum. Tämmligen välkänd art i Sverige, mycket tack vare Harry Smith. Våra insamlingar, **KGB 154** och **KGB 495**, bör kunna gå lika bra som materialet från Kanding-regionen i Sichuan. Visserligen strök våra stora, blombara Harry Smith-plantor i Botaniska med efter 80-talsvintrarna, men det kan inte enbart skyllas klimatet. Under samma period, med tre extremt kalla vintrar, hade vi nämligen också svåra larvangrepp av frostfjäril och lindmätare, vilka i väsentlig grad satte ner buskarnas vigör.

KGB 154 kommer från nära 3.900 m:s höjd, dvs. ovanligt högt för att vara i just denna del av Yunnan. *R. vernicosum* är ofta en pionjärväxt på avverkad skogsmark, men växer också mer skuggigt. Plantorna blir vanligen 2–4 meter höga. Vanligast är arten runt 3.500 m. Den avlöser här den mycket närstående *R. decorum*, som i huvudsak är en låglandsart (2.000–3.200 m). *R. vernicosum* var den enda representanten för undersektionen *Fortunea* som samlades.

R. wardii. En verkligt fin art, som tyvärr varit opålitlig i Sverige. Alltför få insamlingsnummer har dock provats hos oss. **KGB 19**, **484**, **565**, **692** och **778** (ja, jag gillar *wardii*!) kan tänkas ha mycket olika förutsättningar. Intressant är alltid höghöjdskollektorer som **KGB 692**. Även **KGB 778** samt **KGB 484**, representerande geografiskt vitt skilda lokaler, bör framhållas. Varianten med röd fläck i kronsvalet sågs här och där på Bei Ma Shan. Sannolikt är det ett s k recessivt anlag som ger karaktären, varför den kan tänkas dyka upp i en liten del av fröplantorna. I naturen är *R. wardii* vanligen en buske på 2–4 m, men i tät *Abies*-skog sågs trädformade exemplar på upp till 7 m(!).

R. yunnanense. Ohyggligt vanlig art i NV Yunnan. Var så vanlig att jag under vårresan, i glatt skotskt sällskap, döpte den till *R. "yawn"-anense*

(”gäsp, gäsp”). Dess normala altitudinella region omfattar höjder från 2.500 m upp till c 3.600. Sluttningsarna runt 3.500 m färgades på sina håll helt rosa av 10.000-tals blommande *R. yunnanense*.

Har förvisso inte varit framgångsrik i Sverige. Om den överhuvudtaget går här tror jag selekterat material som vårt är det som är mest lämpat. **KGB 245** är från Big Snow Mountain, nära Sichuan-gränsen. **KGB 559** är en ”höjdare”. Högre än 3.800 m sågs aldrig arten. Det bör noteras att jag i *R. yunnanense* innefattar *R. pleistanthum*. Denna är en mestadels kal variant av arten, som företrädesvis växer inom dess nordligare utbredningsområde. Att förekomsten av hår eller ej är en struntsak kunde jag själv konstatera. De flesta plantor av arten på Bei Ma Shan och runt Deqen var i och för sig kala, såsom *R. pleistanthum* skall vara. Men när jag studerade några hårt betade buskar närmare och tittade särskilt på de kraftiga årsskotten fann jag att de var håriga! Så var det med den ”arten”!

Björn Aldén
2002-12-15

Något anpassad artikel som ursprungligen publicerades i Rhododendronbladet 1/94

Rhododendronkurs i Bergen våren 2004

I samarbeide med Folkeuniversitetet/Friundervisningen i Bergen arrangeres for 4. gang Rhododendronkurs med følgende beskrivelse i kurskatalogen:

RHODODENDRON

Kurs nr. 2490. Lærere: Borg/Skagseth.

Start: onsdag 10.03.04. Tid: 18.00-20.45. Pris: kr. 980.

Sted: Jonas Reinsgt 4, Bergen.

Kurset vil gi en innføring i rhododendronplantenes mangfoldighet; utbredelse i naturen, vekstforhold, planting, stell etc. Videre informasjon om inndeling/klassifikasjon i grupper, arter /hybrider, formering, råd og vink om plantekjøp, litteratur, foreninger etc. Det blir 2 kvelder med teori i mars og 2 vandringer i Rhododendronsamlinger i april-mai.

Kurset er et samarbeide med Den norske Rhododendronforeningen.

Rhododendronforeningen vil subsidiere kursavgiften med kr. 100.- for sine medlemmer.

Se annonse annet sted i bladet.

Gratis rhododendron leksikon

Ved Ole Jonny Larsen

Har du noen stått overfor rhododendronnavn du ikke blir klok på?

Om du er artsfrik, om du kjøper frø fra internasjonale frølistere eller om du leser litt eldre rhododendron - bøker, vil du nok ofte støte på artsnavn du aldri har hørt om, selv om du mener deg rimelig oppdatert på de latinske plantenevna.

Det er flere grunner for en slik frustrasjon. Først av alt skyldes den overgangen fra det Balfourske system for rhododendronsystematikk til det som har blitt kalt Edinburghrevisjonen. Her ble mange arter slått sammen, andre fikk underartsstatus og nye ”oppsto”. Revisjonen er i dag i all hovedsak anerkjent av de fleste autoriteter, men overgangen skjedde ikke uten motstand, og noen bruker ennå det Balfourske system. En av de største autoritetene, H. H. Davidian, brukte dessverre den gamle systematikken i livsverket sitt, firebindsverket ”The Rhododendron Species”. Alan Clark, plantejeger og ivrig frøinnsamler med egen planteskole i England, bruker ennå de gamle navna i sine plantelister, noe som gjør dem vanskelige å ta seg fram i om en f. eks har ”The Encyclopedia of Rhododendron Species” av Peter og Kenneth Cox som hjelpebok når en bestiller planter. Den følger nemlig den nye systematikken.

En annen grunn for usikkerhet vedrørende navn kan oppstå når planter skifter eier

mellom amatører. Navnelapper skrives for hånd, og små detaljer som store bokstaver og enkle anførselstegn kan lett bli glemt. Slik kan en eldre hybrid med et litt latin-klingende navn fort "bli til" en art eller artsnavn som kan endres med en bokstav eller to. (Jeg har sett *Rh. sutchuense* og *Rh. cinnabarium* mange ganger!)

Det finnes imidlertid hjelp å få. Boka "The Rhododendron Handbook" fra The Royal Horticultural Society (1998) er et grundig oppslagsverk som også har med ei lang liste over synonymer til dagens aksepterte navn. Den har også oversikt over de tropiske artene i seksjon Vireya.

Men hvorfor bruke penger på noe en kan få gratis? På følgende adresse på internett kan du finne en svært detaljert og oppdatert oversikt over rhododendronarter med underarter, varianter, synonymer og klon-navn:

<http://www.lib.virginia.edu/science/sciscan/rhododendrons/rhododict.htmv>

Den fyller over 80 sider, men spanderer du en skikkelig utskrift (ev. med to sider på hvert ark) og setter dem i en perm, har du et glimrende rhododendronleksikon nesten gratis. Her har jeg funnet svar på alle tvilsspørsmål jeg har vært ute for så langt.

RHODODENDRON SPECIES DICTIONARY

Listing clones, valid and invalid synonyms, subspecies, varieties and forms

By Herbert A. Spady

Spadherb@AOL.com

Copyright 1998 by

Herbert A. Spady

Published on the Internet 1998

by

Herbert A. Spady

Ta vare på plantenavnene

Ved Torstein Borg

Høsten er en bra tid å flytte planter på enten det er småplater som skal plantes ut eller større planter som trenger bedre plass.

En fin lørdag i oktober flyttet jeg de plantene som sto på planen for i år. Flere planter fikk ny lokalitet. Skilter og etiketter følger med, jeg er da på fornavn med plantene mine.

Men så skjer det allikevel, en asalea mangler etiketten og jeg er ikke i stand til å huske navnet.

Jeg husker både hvem som ga meg planten og hvor den skal ha sin naturlige utbredelse. Ved å lete i gamle lister skulle nok navnet dukke opp igjen tenkte jeg. Vel jobben var gjort og det var godt å rette ryggen og bare rusle rundt i hagen litt før det ble mørkt. På denne rusleturen oppdager jeg en torv slengt opp i en syrin, jeg har det med det at ugras gjerne blir slengt opp i plantene for på den måten å uskadeliggjøre det plagsomme ugraset. Ugraset tørker og jeg finner det sjeldent igjen. Derfor undres på hvorfor det fremdeles henger en torv i denne syringen. Det er da jeg ser at det slett ikke er en torv men det er et fuglereir. Reiret er bygget av gras og planteetiketter i fin forening, flere etiketter er vevet sammen med graset mens andre stå ut av reiret omtrent som vimpler. Jeg vender litt på en av disse "vimplene" for å se om det står noe på den, og det gjorde det, der sto nemlig *Rh. yedoense var poukhanese* og det var navnet på den asaleaen jeg samme dag hadde flyttet hvor etiketten var vekke.

Bildet på baksiden illustrerer denne teksten.

Hagevandring på Sotra 9. mai

Vi inviterer til hagevandring på Sotra søndag 9. mai. Vi kjører sammen fra Statens hus, Kaigaten, ved Jernbanen kl.1000. Forøvrig møtes vi hos Ivar Otto Vorland på Vorland, ca kl 1045. Vi gir en nærmere veibeskrivelse i neste nummer. Turen vil deretter gå til Randi og Harald Kårtveit på Kårtveit (Ågotnes) og der vil det bli et minikurs om pollinering før vi - forhåpentligvis – tar en deilig lunsj ute i det blomstrende rhododendrongrønne.... Mer om dette i neste nummer. Påmelding for dere som har lyst til å sitte på med noen, blir til Torbjørn Gjesteland, tlf 55 95 05 75 .

Frøformidling 2004

Vi henviser til innlegg i LAPPROSEN nr 3/2003.

Det har vært svært labor aktivitet av foreningens medlemmer for innsamling og innsending av frø til frøforvalterne slik at frølisten blir temmelig kort:

Rhododendronfrø og frø fra 2 andre arter som er tilgjengelig for medlemmene:

1. <i>Rh. albrechtii</i> .	OP	PAS
2. <i>Rh. griersonianum</i>	CP	JRH
3. <i>Rh nipponicum</i>	OP	PAS
4. <i>Rh. schlippenbachii</i>	OP	TB
5. <i>Rh.</i> ”	”	PAS
6. <i>Rh. sutschuense</i>	OP	TB
7. <i>Therorodion camtchaticum</i> (tidl. <i>Rh. camtchaticum</i>)	OP.	PAS.
8. <i>Cladothamnus pyroliflora</i> . (Interessant lyngplante fra Oregon, USA.)	OP	PAS.

Det norske arboret, Milde, har i høst samlet frø fra *Rh. albrechtii*, *Rh. mucronulatum*, *Rh. nipponicum*, *Rh. quinquefolium* og *Rh. schlippenbachii*, alle OP. Frø herfra ville kunne være tilgjengelig senere ut på våren.

(TB= Torstein Borg. JRH = Jan Rune Hesjedal. PAS= Pål A. Skagseth)

Bestilling av frø sendes til :

Pål A. Skagseth, Snekkevik v. 82, 5239 Rådal.

E.mail: [anto-sk@online](mailto:anto-sk@online.no) no,

Eller: Torstein Borg, Adr: 5694 Onarheim.

E.mail: [Torstein@rhodomania](mailto:Torstein@rhodomania.no).no

Frøpakkene vil inntil videre være gratis for medlemmene.

Hvor får en tak i Rhododendronfrø ?

Ved Ole Jonny Larsen

Rhododendronfrø kan en finne på nærmeste plante utpå høstparten, og de spirer godt de fleste av dem. Resultatet blir en masse udefinerte hybrider uten særlig interesse. Skal en satse seriøst på frøformering av rhododendron, må en skaffe skikkelig frø. Tilgangen i verden i dag er god, og en kan i løpet av noen år bygge opp ei stor samling både av arter og hybrider om en jobber systematisk.

Her kommer en oversikt over viktige adresser der en kan skaffe rhododendronfrø. For flere gjelder at medlemmer er prioritert og de som sender inn frø, får velge aller først. Prisene er mellom 10 og 30 kroner pr pose.

1) Den danske rhododendronforening

Lita, men meget pålitelig liste. Selger bare villinnsamla og håndpollinert frø.

Har både arter og hybrider. De siste er laga av danske hobby-hybridisører.

Medlemmer får kjøpe først. Ikke-medlemmer kan kjøpe frø etter 20. februar.

Lista ligger på: <http://www.rhododendron.dk/fro-2002.htm> Der står også postadresse.

2) American Rhododendron Society

Kjempestor frøliste med mange arter, men særlig mange hybrider. Amerikanere er langt mer opptatt av hybrider og nye kryss enn europeere. De blander vilt åpenpollinert frø og frø fra kontrollerte pollineringer. I blant er dette ikke nøye angitt. Vær kritisk! Ikke sats på OP-frøa.

Du finner årets og eldre lister på: http://www.rhododendron.dk/ARS_seed.html

Ikke-medlemmer kan bestille frø etter 1. mai.

3) The Rhododendron, magnolia and Camellia Group of the Royal Horticultural Society.

Min favorittliste! Stort utvalg med villinnsamla frø og håndpollinert frø. Ofte nye arter som ikke er introdusert før. Ingen hybrider. Også andre slekter er representert på lista. Dessverre bare for medlemmer. Innmelding og informasjon: <http://www.rhodogroup-rhs.org/> Medlemmer får ei flott årbok og fire små hefter gjennom året.

4) The Berkutenko Seed List

Spennende og stor russisk liste. Lite rhododendron, men noen svært interessante arter som ingen andre har (*Rh. redowskianum*).

5) Og så må vi ikke glemme vår egen frøliste som vel ikke er kommet skikkelig i gang ennå, men som i blant tilbyr gode frø fra Arboretet på Milde.

Fellesbestilling fra DnRs medlemmer! Dette er et godt tilbud til deg som ønsker deg noe spesielt!

Denne listen kan du nå velge dine nye favoritter fra! Vi går sammen om en fellesliste og fremgangsmåten er:

1. Du noterer de rhodoene du ønsker fra denne listen og sender den til Torbjørn Lem Gjesteland (adr. bak i bladet) enten pr. brev eller e-post. Er det noe du lurer på, kan du også kontakte ham pr. telefon
2. Dette må skje innen **15.februar**
3. Torbjørn sender listen til Ken Cox og er den som får alle rhodoene på sin importlisens, og han/vi vil sende dem videre/dere kan hente dem.
4. Vi regner med å ha dem hit til landet ca medio mars
5. PRIS: det står pris i pund, du må regne ca det dobbelte før du har fått dine planter, pga porto, fortolling osv.1 Eng.£ = 1 GBP = 12, 45 NKr (pr i dag 9.1)
6. Vi kan selvsagt ikke garantere at du får alle de du har bestilt. Og som du sikkert har skjönt fra temaartiklene i dette nummeret, så er de spennende planter, som du må vurdere nøye hvor du skal sette dem. Lykke til !

Falconera & Grandia for Norway.

Bestillingsliste

Large leaved rhododendron species. Those in bold are hardiest.

Storblada rhodo-arter. De med fet skrift er mest hardføre.

ARIZELUM BASE 9580 £14.25 3m. H3-4 Large cream to pink trusses in March-May. Handsome foliage with woolly cinnamon indumentum. Pink to reddish bark.

GALACTINUM HP £14.25 2-3m, H5 White flushed pink to pale rose flowers in April-May. Leaves with pale cinnamon indumentum below and very distinctive buds. The hardiest of the subsection. Rare.

GRANDE KC 0105, £14.25 2-3m+. H2-3 New introductions from Arunachal.

HODGSONII CB 00143. £14.25 2m H4 Fine rose to magenta-purple flowers in April-May. Large metallic-green leaves and splendid cream to cinnamon peeling bark. One of the hardiest big-leaved species.

HODGSONII SEH 541 £14.25 2m H4 Reddish-purple flowers in April-May. Large metallic-green leaves and splendid cream to cinnamon peeling bark. One of the hardiest big-leaved species.

KESANGIAE CH&M 3006 £16.50 3m. H4 Flowers pink or rarely white in April-May. A recently named species from Bhutan, only just starting to flower in cultivation. Needs shelter from wind. Handsome.

KESANGIAE CH&M 3058 £16.50 3m. H4 Flowers pink or rarely white in April-May. A recently named species from Bhutan, only just starting to flower in cultivation. Needs shelter from wind. Handsome.

MACABEANUM £14.25 3m+. H3 Enormous trusses of yellow flowers with a purple blotch in March-April. Huge deep green shiny leaves, white underneath. A must if you can grow it.

MACABEANUM Best RBGE £16.50 3m+. H3 Finest form with trusses of yellow flowers with a purple blotch in March-April. Huge deep green shiny leaves, white underneath. A must if you can grow it. (grafts)

MACABEANUM Rutherford £16.50 3m+. H3 Enormous trusses of yellow flowers with a purple blotch in March-April. Huge deep green shiny leaves, white underneath. Another good form. A must if you can grow it. (grafts)

MONTROSEANUM £16.50 3m. H3 Large trusses of lovely pink flowers in February-March. Magnificent large, dark, handsome leaves. Needs shelter.

PROTISTUM BASE 9635, £14.25 3m. H2-3 Flowers pale rose to

crimson-purple in large trusses in January-March. A handsome species with enormous leaves. For mild, sheltered gardens.

PROTISTUM BASE 9643 £14.25 3m. H2-3 Flowers pale rose to crimson-purple in large trusses in January-March. A handsome species with enormous leaves. For mild, sheltered gardens.

PUDOROSUM CER 9931 £16.50 1.5m. H4-5 Lovely pink to rose flowers in February-March. Fine dark foliage with unusual persistent bud-scales. Slow growing. Very rare.

PUDOROSUM CER 9906 £16.50 1.5m. H4-5 Lovely pink to rose flowers in February-March. Fine dark foliage with unusual persistent bud-scales. Slow growing. Very rare.

REX HP £14.25 3m. H4 Large trusses of pale pink flowers with crimson markings in April-May. Magnificent in flower and foliage. Large dark green leaves with fawn indumentum below. One of the best large-leaved species for cold areas.

REX ssp. FICTOLACTEUM £14.25 3m. H4 Full trusses of white or white flushed pink with a crimson blotch in April-May. One of the hardiest big-leaved species. Fairly large, dark, shiny leaves with rusty-brown indumentum below.

ROTHSCHILDII HP £14.25 3m. H4 Large trusses of white, cream or pale pink flowers in April-May. Large handsome leaves with a granular indumentum. Rare. One of the hardiest big-leaves.

ROTHSCHILDII JN 760 £14.25 3m. H4 Large trusses of white, cream or pale pink flowers in April-May. Large handsome leaves with a granular indumentum. Rare. One of the hardiest big-leaves.

SEMNOIDES C 6511 £16.50 3m. H3-4 White flushed rose, blotched in March-May. (few).

SIDEREUM BASE 9678 £14.25 2m. H3 Fine trusses of yellow flowers in May-June, later than other big-leaved species. Leaves relatively small and narrow, silvery-fawn below.

Glendoick

**Rhododendrons, Azaleas,
Meconopsis, Liliium, Trillium & other acid
loving & woodland plants**

Mail Order & Export
New 64-page Full Colour Catalogue

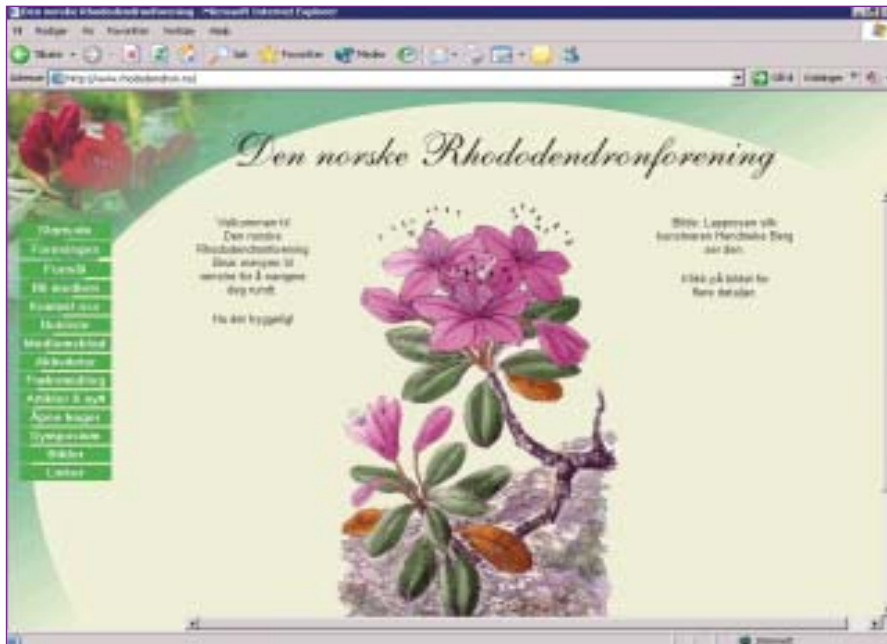
**Glendoick Gardens Ltd, Perth PH2 7NS,
Scotland**

**Tel 00441738 860205. Fax 00441738 860630 E:
sales@glendoick.com Web: www.glendoick.com**

www.rhododendron.no

I skrivende stund er julen 2003 over, og vi er på full fart over i et nytt og spennende rhododendron-år. Det er ikke så mange måneder siden jeg fikk oppgaven med å videreutvikle våre internettsider. Gjennom godt samarbeid, og mange verdifulle innspill har vi nå kommet fram til det nåværende utseende på vår "hjemmeside".

Imidlertid er noe av det som gjør nettsider nyttige og interessante er at informasjonen du er ute etter, finnes der – og er lett tilgjengelig. En annen ting som kan gjøre det fristende å komme tilbake til denne nettsiden, er at du ser stadig nytt stoff – *at det skjer noe her!* Jeg jobber for tiden med å trekke ut stoff og artikler fra tidligere utgaver av "Lapprosen". Her er det masse nyttig stoff som bør gjøres lett tilgjengelig fra våre nettsider. Men for at vi også skal få tilgang på nytt stoff, håper jeg på mange artikler og bilder fra våre lesere. Også på andre områder håper jeg vi skal bli bedre. Hva med en gjestebok der besøkende av våre websider kan komme med tilbakemelding og forslag? Et diskusjonsforum håper jeg vi også skal klare å få på bena. Her kunne medlemmer og ikke-medlemmer diskutere forskjellige problemstillinger knyttet til vår felles interesse – Rhododendron! Jeg håper også at vi etter hvert skal få et rikholdig – og godt organisert – fotoarkiv som skal være tilgjengelig på nett.

Jeg kunne også tenkt meg at vi laget en side med linker til de av dere som har laget egen hjemmeside med hage/rhododendron-stoff.

Mulighetene er mange og spennende!

Jeg ønsker alle våre lesere et godt nytt rhododendron-år!
hilsen Vidar Winsnes

Temavandring i arboretets artssamling

Ved Jan Rune Hesjedal

Etter en nesten sammenhengende regnbyge fra 20. september til og med 11. oktober, viste Milde seg fra den tørre og solrike siden den 12. oktober. Ca 20stk opplagte og godt skodde medlemmer hadde funnet veien til Blondehuset denne søndag formiddagen. Programmet var en Temavandring i Rhododendron i artsamlingen der vi stilte spørsmål og diskuterte alle typer skader og misstrivsel på vår kjære plante. Mye dreide seg omkring insektskader, soppkader, jord og vekstforhold etc. Terhi Pousi, som har det daglige ansvaret for samlingen i Arboretet, forklarte de ulike problemstillinger på en utmerket måte. Pål A Skagseth ledet an gjennom vandringen og sammen med flere andre bistod han med nyttige erfaringer og tilleggs-kommentarer på en fin og for oss andre, lærerik vandring.

Etter vandringen samlet vi oss i Blondehuset til en kopp kaffe med kringle og lefser, der koste vi oss mens praten gikk som i en "misjonskonering" rundt alle bord. Til slutt syntes Olafen det "fikk være nokk" konen ventet med kjøttkakene og nå måtte sannelig folk se å komme seg hem. " Skulle det forresten ikke være plantebytte ?

--- --- Javel da, foreningens leder Torbjørn har forstått hintet og avslutter seansen i Blondehuset.

Så ble det da endelig plantebytte og noen dro lykkelig hjem med akkurat den planten de hadde vært på leting etter, mens andre benyttet anledningen til å satse på en ukjent men spennende nyetablering til plantesamlingen. Mange takk til dere alle for en trivelig søndag.

Glade deltagere på temavandring. Foto: Jan Rune Hesjedal

Min Favoritt

Ved Terhi Pousi

Vil du være lykkelig en dag, drikk deg full.

Vil du være lykkelig en uke, slakt en gris.

Vil du være lykkelig et år, gift deg.

Men vil du være lykkelig resten av livet, anskaff deg en hage.

En annen variant av visdomsordet fra Østen avslutter med:

Vil du alltid være lykkelig, bli gartner.

Jeg jobber som gartner ved Det norske arboret, har en egen liten hage og bor på Milde, bare 7 minutter hjemmefra gjennom skogen til Nordens Rhododendron-eldorado. Jeg må være en av de lykkeligste blant de lykkelige! Blant ”mine” 4000 rhododendron, hvorav 900 forskjellige, har jeg 2 klare yndlings-rhododendron; *Rh. bureavii* og *Rh. roxieanum* var. *oreonastes*, som begge står i artsamlingen i Korsdalane, i Taliensia-gruppen. Gunnar Gilberg har skrevet om *Rh. bureavii* i Lapprosen 1/1999 og valget mitt sier seg da selv.

Rhododendron roxieanum* var. *oreonastes (Balf. F. & Forrest) Davidian 1992

Denne herlige bladplanten er vakker året rundt! Per M. Jørgensen beskriver i boken

Rh. roxieanum var. *oreonastes* i Arboretet på Milde. Foto: Terhi Pousi

sin *Rh. roxieanum* som ”den festlige pinnsvin-rhododendron”. *Rh. roxieanum* var. *oreonastes* har meget smale blad; 0,5-1 cm brede og 8-9 cm lange. Som de fleste i *Taliensia*-gruppen er også denne brunfiltet under bladene, også de nye skuddene er dekket av kanelbrun filt. Blomstene er hvite (med en anelse rosa) og med rosa ganeflekker. Vår *Rh. roxieanum* var. *oreonastes* er meget sparsom med blomstringen, noen år har den faktisk ikke blomster i det hele tatt. Kanskje står den for skyggefullt? Uansett er denne, som mange andre rhododendron, først og fremst en fantastisk dekorativ bladplante. Bladverket dufter meget aromatisk, på varme sommerdager kan man kjenne duften allerede på lang avstand.

Arboretet mottok 19 stk stiklinger fra Royal Botanic Garden Edinburgh i 1973. Innsamlingsnummeret Rock 59222 forteller at dette er original-materiale fra ekspedisjonen gjort av den kjente plantesamleren Joseph F.C. Rock (1884-1962).

Rh. roxieanum kommer fra Kina; SØ-Tibet, NV-Yunnan, SV-Sichuan, 3400-4300 m o.h. Den er meget variabel i naturen, fra kompakt dvergform på 0,3 m til oppreiste små trær på 4 m. *Rh. roxieanum* var. *oreonastes* (aksesjonsnr. 1973.1630) på Milde er en stor busk; 180 cm høy og 250 cm bred. I tillegg til var. *oreonastes* finnes det 2 andre varieteter; var. *roxieanum* og var. *cucullatum*.

Rh. roxieanum i nærfoto med blomst. Foto: Terhi Pousi

Besøks hager (oppdatert liste i neste nr.)

Blomstergården / Villingstad plantesamling v/Hans Petter Foss
Hurumveien 11, 3440 Røyken Tlf. 31 28 49 56
Privat plantesamling, ca. 500 forskjellige plantesorter, derav ca 90 rhododendron.

Inga Olsen, Roligheten 5, Klodeborg, 4825 Arendal Tlf.37 09 42 45
Variert hage på ca 1500m2 med stenbed, stauder og ca 200 forskjellige rhododendronarter og hybrider (medregnet de siste års frøplanter.) Mange forskjellige primula og surjordsplanter.

Oddbjørn Fosse, Malmv.15, Lye, 4340 Bryne. Tlf.51 48 82 68.
Hobbygartner med rhododendron som spesialitet. En dekar hage, ca.3000 planter, mest azalea og frøplanter.
Fint å kombinere med et besøk på Rogaland Arboret.

Kjell Kristoffersen, Vatne, 4300 Sandnes. Tlf.51 62 07 52.
Ca.5km fra Sandnes ligger den 1500m2 store hagen med vel 100 rhododendronsorter og endel vintergrønne trær.

Torstein Borg, Tveit, 5694 Onarheim. Tlf. 53 43 50 77 mob. 911 83834
Rhododendronsamling i gårdstun. 250-300 ulike arter og hybrider.
De eldste plantene er 25 år gamle.

Hjørdis og Thorolf Juvik, Midtskogv.30a, 5200 Os. Tlf.56 30 07 03.
Vi har en liten hage 650m2 i nærheten av Os sentrum med ca.150 forskjellige rhododendron, mest små, lave sorter, en blanding av arter og hybrider. Stein er brukt for å utnytte plantenes og tomtens egenart og der er to fiskedammer med en liten bekk i mellom.

Brit og Pål A. Skagseth, Snekkevikv. 82, 5239 Rådal. Tlf.55 22 64 35.
Besøk fortrinnsvis i mai-juni, men gjerne hele året, etter telefonisk avtale.
10 dekar stor eiendom ved Grimseidpollen, flere hundre Rhododendronplanter, vesentlig villarter utplantet i blåbærlyng mellom furutrær.

Mona Klemmetsen, Nævisdal, 4821 Rykene. Tlf. 37 09 33 30.
Vakker naturhage med fjell og bekker. Mange sjeldne busker, stauder og surjordsvekster blir prøvet ut her.

Styrets sammensetning

Leder

Torbjørn Lem Gjesteland, Vollane 10, 5101 Eidsvåg tlf 55 95 05 75
ttgjeste@online.no

Sekretær

Anne Tafjord-Kirkebø, Strandbakken 15, 5101 Eidsvågneset tlf 55 95 21 21
anne@brage.biz

Styremedlemmer

Randi Valen Fessl, Myrdalskogen 110, 5117 Ulset tlf. 55 18 50 12
ravfessl@hotmail.com

Olaf Hammersland, Hammerslandgrenda 62, 5251 Søreidgrend tlf 55 98 72 50
olafham@tiscali.no

Jan Rune Hesjedal, Lepsøyeneset 106, 5216 Lepsøy tlf. 56 30 61 19
jan.rune.hesjedal@online.no

Varamedlemmer

Terhi Pousi, Mildev. 116, 5259 Hjellestad tlf. 55 22 95 08

Frode Harnes, Furutoppen 1, 4847 Arendal tlf. 37 02 77 81

Turid Bergerøy, Voldskogen 7, 1580 Rygge

Leder Rhododendron Sør

Audun Arne Eikeveien 3, 4824 Bjorbekk tlf. 37 09 49 40

Frøforvaltere

Torstein Borg, 5694 Onarheim tlf. 53 43 50 77

Pål A. Skagseth, Snekkeviksv. 82, 5239 Rådal tlf. 55 22 64 35

(For e-postadresser, se s. 29)

Internettredaktør

Vidar Winsnes, e-post : viwins@online.no

Vår internettadresse er: www.rhododendron.no

Utgiver av Lapprosen: Den norske Rhododendronforening, Postboks 1325, 5811 Bergen. I redaksjonen:

Anne Rieber tlf 55 31 02 16
e-post anrieb@online.no

Anne Tafjord-Kirkebø tlf. 55 95 21 21
e-post anne@brage.biz

Gerd Jørgensen tlf. 55 28 36 85
e-post gerd.jorgensen@senswave.com

Fuglerede

Foto: Torstein Borg